

Un president per a Europa

ALBERT AIXALÀ

Director de la Fundació Rafael Campalans

L'activisme de la presidència francesa de la Unió durant el segon semestre de 2008 i el seu contrast amb la inoperativitat de la presidència txeca durant aquest primer semestre de 2009 han posat de manifest, un cop més, la necessitat d'una presidència permanent de la Unió Europea.

El nou Tractat de Lisboa preveu, en el seu article 15, establir la Presidència del Consell Europeu nomenant un president del Consell amb un mandat de dos anys i mig, renovable fins a cinc anys, per tal d'acabar amb les presidències rotatòries. Aquest nou president, encarregat d'impulsar els treballs de les reunions –pràcticament trimestrals– dels caps d'Estat i de Govern, assumirà també la representació exterior de la Unió Europea. És a dir, serà la veu d'Europa al món.

De moment, però, Europa segueix sense jugar amb força en el camp de joc global. La seva veu ha sigut fragmentada –i quasi cacofònica– en els darrers mesos, enmig de la pitjor crisi econòmica i financera internacional de les darreres dècades. Una crisi que ha posat en evidència –un cop més– les deficiències del projecte polític europeu. Hi ha una forta demanda d'Europa arreu del món, per part sobretot de les potències emergents, però Europa segueix sense respondre a les expectatives dipositades en ella per altres actors de l'escena internacional.

Europa viu permanentment en una gran paradoxa. És encara dels espais econòmics més importants del món, amb un PIB superior al dels

Estats Units. De fet, el PIB europeu supera avui els 17 bilions de dòlars, molt superior als 13.8 bilions dels EUA i fins i tot als 16 bilions del bloc comercial del TLC (EUA, Canadà, Mèxic). Ens alarmem perquè Xina és a punt de superar Alemanya en termes de PIB, sense adonar-nos que el conjunt de la Unió, amb un terç de la població xinesa, quintuplica el seu Producte Interior Brut (de poc més de 3.3 bilions de dòlars).

Encara avui les noves “potències emergents” (Rússia, Índia, Brasil) tenen un PIB inferior a l'espanyol (entre 1.1 i 1.3 bilions de dòlars en relació als 1.4 espanyols), i encara que ens superin properament seguiran tenint un PIB netament inferior a Itàlia (2.1 bilions), França (2.5), o el Regne Unit (2.7). Només l'Índia, per raons demogràfiques òbvies, acabarà superant el PIB de les principals economies nacionals europees, tal i com ja ho ha fet la Xina.

Per tant, podem afirmar que Europa ha assolit la massa crítica suficient per fer front a la globalització i a l'emergència de nous poders. Té una massa demogràfica més que considerable, amb gairebé 500 milions d'habitants, que quadruplica la població russa i duplica la de tot el món àrab i musulmà a l'oest d'Afganistan, alhora que supera àmpliament la població d'Amèrica del Nord i també la d'Amèrica del Sud.

La Unió Europea és avui una realitat consolidada, amb una moneda única que s'ha convertit en referència internacional (tot i que els europeus no hem sabut decidir si volíem o ens convenia un euro fort o un euro

*Two roads diverged in a wood, and I –
I took the one less travelled by,
And that has made all the difference*

Robert Lee Frost. *The road not taken*”

feble), i una presència destacada en totes les cimeres internacionals (avui ja no es discuteix que el president de torn de la Unió i el president de la Comissió prenguin part en les grans conferències internacionals).

Què falla, doncs? Falla la política. En els darrers anys a Europa ha fallat el lideratge. Tot i comptar amb líders notables com Tony Blair o el propi Jacques Chirac, que van ser capaços de donar la volta a la divisió europea sobre la guerra d'Iraq i pactar una nova constitució el juny de 2004, les divergències entre elits nacionals –especialment les franceses– van fer descarrilar el projecte. França, un cop més, va demostrar que podia actuar indistintament com a motor o com a fre de la construcció europea.

El nou tàndem Sarkozy-Merkel va aconseguir desencallar la situació i aprovar el Tractat de Lisboa, però tot torna a penjar d'un fil. Quina pot ser la resposta? Quin és el *sursaut* necessari? El *sursaut* polític i democràtic, sens dubte.

Europa necessita una veu pròpia i forta a nivell internacional. Però això només serà possible si comptem amb un president de la Unió amb legitimitat, elegit democràticament pels 375 milions de ciutadans europeus amb dret a vot. Aquesta no és una possibilitat que contempli l'actual Tractat de Lisboa en procés de ratificació però és sens dubte l'única possibilitat si es vol realment avançar en el reforçament de la Unió Europea.

El Consell Europeu sorgit del Tractat de Lisboa seguirà actuant com una espècie de “cap d'Estat col·lectiu”,

però ara amb una diferència: aquest cap d'Estat col·lectiu comptarà amb un president, que podria arribar a exercir de “Cap d'Estat de la Unió”, és a dir de president de la Unió Europea. El Tractat ha apostat clarament per un model a la francesa, amb un president que està clarament per sobre de la Comissió Europea, que acabarà actuant com un executiu dirigit per un primer ministre sense prerrogatives. Un paper que ja li està bé a l'actual president de la Comissió, José Manuel Barroso, que pretén seguir al capdavant del col·legi de comissaris després de les eleccions de juny.

Europa, doncs, no sabrà evolucionar cap a un model de govern parlamentari perquè probablement ens perdriem en mil i una discussions totalment farisaiques al Parlament Europeu i entre els governs dels 27 o 30 països de la Unió. Però sí que pot evolucionar cap a un nou sistema presidencialista amb múltiples contrapesos. Un sistema amb un president relativament fort, que exemplifiqui la unitat europea i la seva projecció cap a l'exterior. Per sota, seguirà existint el joc polític habitual –entre el Parlament i la Comissió, i entre els governs nacionals i l'executiu europeu– però existirà una figura capaç d'aglutinar i representar a la majoria de ciutadans europeus.

La situació actual, per tant, només ens permet avançar en una direcció, la que ens mostra l'evolució de la cinquena República francesa. La constitució de 1958 va disposar una presidència de la República no electa per sufragi universal sinó per un complex sistema d'elecció de segon grau en el que participaven les dues cambres legislatives, l'Assemblea i el Senat. Però el president De Gaulle va decidir proposar una reforma constitucional per tal que el president fos elegit per sufragi universal, com ell mateix ho va ser l'any 1966. Aquell va ser el moment realment fundador del sistema presidencialista francès que ha donat estabilitat al sistema

polític per sobre les mil i una batalles partidistes que caracteritzen la política francesa.

El camí serà llarg. No el farem en 1.000 dies, com va dir el president Kennedy, ni potser tampoc en 5 ni en 10 anys, però cal començar. Caldrà triar, en primer lloc, un bon president del Consell. Una personalitat política de primer nivell, amb voluntat de representar al conjunt dels ciutadans europeus. Un president viatger, que en els 30 mesos del seu primer mandat sigui capaç de visitar els 27 països de la Unió, i de fer-hi actes públics i no només visites institucionals.

Europa necessita una veu pròpia i forta a nivell internacional. Però això només serà possible si comptem amb un president de la Unió amb legitimitat, elegit democràticament pels 375 milions de ciutadans europeus amb dret a vot. La Unió necessita un president capaç de dinamitzar i donar un impuls a les polítiques europees

Actualment, hi ha poques persones que puguin reunir aquestes condicions, i molts apunten a l'ex-primer ministre britànic, Tony Blair. Ell mateix s'ha postulat en aquests primers mesos de 2009, afirmant que vol contribuir a “construir un pont entre Europa i la nova administració de Barack Obama a través de la presidència de la Unió Europea”.

Molts altres apunten que Blair, un dels protagonistes de la foto de les Açores de març de 2003, no pot presidir la Unió Europea. Però els fets semblen desmentir-ho: a finals de juny de 2005, només dos anys després de la invasió d'Iraq, va aconseguir rebre l'aplaudiment gairebé unànime del Parlament Europeu amb un dis-

cur marcadament europeista, tot just un mes després del NO francès al Tractat Constitucional. I dos anys més tard, el 7 de maig de 2007, va demostrar que un cap de Govern d'una nació podria adreçar-se al poble d'una altra nació en la seva llengua, com ho va fer amb un missatge en francès adreçat als ciutadans francesos felicitant-nos per l'elecció d'un nou president, Nicolas Sarkozy. Un missatge que va tenir més de mig milió de descàrregues a la xarxa del *You Tube*.

Caldrà esperar, però, a les ratificacions del Tractat per part d'Irlanda i la República txeca a la tardor, i estar atents també al futur d'Angela Merkel, que podria voler aspirar a la presidència europea si no aconsegueix tornar a ser reelegida cancellera federal d'Alemanya després de les eleccions de setembre. Però no sembla que Europa pugui esperar gaire més enllà de l'1 de gener de 2010. La Unió necessita un president capaç de dinamitzar i donar un impuls a les polítiques europees. Un president que visualitzi l'acció de la Unió arreu d'Europa, i que es converteixi en una referència per a tots els ciutadans europeus.

Europa necessita un president capaç de fer un discurs televisat en diferents llengües el dia 9 de maig, un president que personalitzi una manera d'entendre Europa i el món. Només així la democràcia europea podrà ser algun dia una realitat. Femòmens com el de Barack Obama, capaç d'omplir places i carrers a Berlín i a Praga, demostren que les barreres nacionals i lingüístiques no tenen per què frenar el desenvolupament de lideratges polítics transnacionals.

El futur d'Europa, doncs, dependrà de la capacitat dels futurs líders polítics d'iniciar un nou camí: el camí menys conegut, menys transitat, de la política europea, del lideratge genuïnament europeu. Un camí diferent que, com ens recordava el poeta Robert Lee Frost, marcarà la diferència. ■